

GarádyViktor: A KÉK MADÁR

Azt mondják, hogy sok kincs van a tengerben. Annyi azonban még sincs benne, amennyit Bonifác uram látott a minap álmában. Földhöz ragadt, szegény nép lakja a mi tengerpartunkat, szegény maga Bonifác uram is. Nem csoda hát, hogyha mindig sok pénzről, aranyról, kincsről álmodik. Ott tengeti életét a szürke sziklás parton, alacsony kis kunyhójában. Egyebe sincs ennél a düledező házikónál, meg egy rozoga csónaknál. De a vagyona voltaképpen a tengerben fekszik. A rengeteg sok hal, amit a tenger vize rejt magában. Halat fogdos kora reggeltől késő estélig. S ha olykor megtelik vele hálója, elballag a városba és csakhamar túlad rajta. De hát édeskevés a pénz, amit érte kap. Mindössze talán egy-két korona. Hanem azért Bonifác uram nem igen zúgolódik a sorsa ellen. Beéri ő azzal a csekély pénzcsekével is. Hisz amúgy is rég leszokott már az úri módról. Valamikor ő is jobb időket látott. Tengerész korában szép vagyontkára tett szert. Felesége nem győzte az Istent dicsérni, hogy annyira megáldotta őket pénzzel, egészséggel. Boldogan éltek s csupán csak egy kívánságuk volt, hogy egyetlen gyermekükből, a kis Gábor fiúból, tengerészkapitányt nevelhessenek. De mivelhogy jövő s menő vendég a szerencse, egyszer csak hátat fordított nekik ez a forgandó jövevény, s a boldogság örökre kiköltözött a házukból.

A kis Gábor édesanyja meghalt. Hosszú betegsége fölemésztette a megtakarított vagyontkát. Bonifác uramat megtörte a sok bánat: maga is minduntalan nyavalygott. Ütött-kopott, vézna ember lett belőle s egy nap azon vette magát észre, hogy nem bírja már a tengerész nehéz munkáját.

Nagy nehezen vált meg a tengertől. Szíve majd meghasadt, amikor ott hagyta a nagy vitorlás hajót. Hiszen rajta töltötte élete javarészét.

Mikor hazavetődött, Gábor fia már tizenöt éves lehetett. Szép, egészséges fiú volt. Aranyos, szőke haját apjától örökölte, nagy fekete szemét meg édesanyjától. Mikor a jó asszony meghalt, a kis Gábor valami rokonához került. De apja, hogy hazaért, sehogy sem bírt el lenni nélküle. És most együtt élnek alacsony kis kunyhójukban, odalenn a szürke sziklás parton.

Bonifác kint üldögél a háza előtt s a hálóját javítgatja. A tenger simán terül el alatta. Kék vize meg se moccan. Csak itt-ott borzolja föl habját a reggeli szellő.

A kis Gábor a nyíló mandulafa alatt ácsorog. A méheket nézi. A szorgalmas kis bogarak, mintha örülnének a szép tavaszi reggelnek, muzsikálva táncolnak a fényes levegőben, a sok fehér virág körül.

A fiú egyszer csak elkiáltja magát:

– Nini, micsoda szép madár repül amott a tenger fölött!

Bonifác hirtelen fölveti a fejét és tágra nyílt szemmel néz le a tengerre. Az arca csupa ámulat, néma csudálkozás.

– A kék madár... – csak ennyit szólt és vonagló hangja a torkán akadt, miközben kiejtette a kezéből a hálót.

– Kék madár! – mondotta a fiú nagy álmélkodással s az apjára meresztette a szemét. Sohasem látta még olyan zavartnak, annyira izgatottnak.

– Todod-e, hogy megálmodtam az éjjel? – mondotta nagysokára Bonifác, amint kissé összeszedte magát.

– A kék madarat?

– Azt! – azután folytatta. – Anyáddal álmodtam. A szegény odajött az ágyamhoz és siralmas hangon panaszkodott. Azon kesergett, hogy mekkora nyomorban élünk. De később azzal vigasztalt, hogy nemsokára megváltozik a sorsunk! Azt mondotta, hogy nagy kincs fekszik a tenger fenekén, nem messze a házunktól, a mandulafánk irányában. Arra kért aztán, hogy másnap üljek ki a házunk elé és el ne menjek onnan, amíg valami kék madár meg nem jelen a tenger fölött. Jól nézem meg, hogy hová száll le a madár, mert ugyanott fekszik a kincs is, a tenger fenekén.

– És megmutatta a kincset? – kérdezte a fiú türelmetlenül.

– Meg. Anyád oda vezetett az ablakhoz és intett, hogy nézzek a tengerre. Még sohasem láttam olyan fényesnek a holdat. Olyan világos volt a tenger, mint akár csak nappal. Még a halászbárkák vitorláit is látni lehetett a szigetek alatt meg alvó sirályokat, a part szikláin... Ekkor úgy tűnt föl nekem, mintha a hullámok messzire visszavonultak volna a nyílt tengerre és látni engedték a fenekét. A sima fövenyen tömérdek sok kőedény feküdt. Anyád azt mondotta, hogy az edények tele vannak arany pénzzel. Csak akkor vettem észre az edények között néhány töröttet is. Mellettük szétszórva hevert a kihullott sok arany. Szemem-szám elállott, amint a rengeteg nagy kincset megpillantottam. Ki akartam rohanni a partra és oda futni, ahol sok edény feküdt, hogy összeszedjek néhányat a sok csillogó aranyból. De anyád megfogta a karomat és nem eresztett. "Ha oda mégy, összezsapnak fejed fölött a hullámok!" mondotta. És ekkor eltűnt.

A kék madár eközben fölszállt a magasba s egy darabig a fehér báránnyelűk alatt kóválygott. Akkora volt, mint a sirály, de azért látni lehetett még, ahogy ékes tolla koronkint¹ felcsillant a napfényben. Bonifác meg a fia ernyőt csináltak két kezükből a homlokuk fölött s úgy nézték a madarat. Tátott szájjal, elakadt lélegzettel lesték szárnyalását. Ekkor, akár csak a mezei pacsirta, nagy hirtelen leereszkedett, egy darabig a kunyhó fölött lebegett, azután nyílsebesen neki vágott a hegynek és eltűnt a szőlőskertek fügefái között.

Bonifác meg a fia szótlanul néztek egymásra. Arcukon meglátszott, hogy sóvár vágyak rejtekeznek bennük. Hátha megvalósul az álom és ráakadnak a nagy kincsekre. Hiszen a kék madár, akit az anya megjövendölt, máris megjelent és megmutatta nekik, hogy hol fekszik a tömérdek sok arany.

– Vajon hogy kerülhetett a sok arany a tenger fenekére? – kérdezte egyszer a fiú.

– Azt beszélük, hogy hajdanában görögök jártak ezen a vidéken és tömérdek sok kincset rejtettek el itt-ott a tengerparton. Lehet, hogy ők süllyesztették el a víz alá a kincses kőedényeket is.

Dél felé járhatott az idő, amikor Bonifác uram Gábor fiával csónakjára szállt és egyenest a kincses hely felé evezett. Valami kétszáz lépésnyi távolságban lehetett a parttól. Ott pihent le a kék madár az imént, és ha csakugyan igaz, amit álmodott, hát a kincsnek is ott kell lenni.

A kis Gábor szíve hevesen dobogott az izgatottságtól. A tenger csábítólag hívogatta feléje. Ahogy evezgetve tovasiklottak, le-lenézett a kék, sima vízre és fürkésző szemmel leste, vajon nem lát-e olyasmit a fenekén, ami a kincs nyomára vezetné őket. Hátha egyszer csak megpillantaná a sok aranyat, mekkora boldoggá tenné édesapját. Nem kellene többé annyit nyomorognia a szegénynek! Maga pedig tovább tanulhatna, és ki tudja, hogy még micsoda nagy ember válhatnék belőle. Mekkora öröme telnék benne édesapjának! De mentől tovább haladtak a nyílt tenger felé, annál mélyebb vízre akadtak. És Gábor már alig látott le a víz fenekére.

Bonifác uram szótlán evezett, miközben hol a fiát nézte, hol pedig a távolságot méregette a szemével. A part felől szellő kerekedett és fölborzolta deresedő haját és szakállát. Úgy tűnt fel, mintha maga is a kincsen törné a fejét, mert koronkint egy-egy pillantást vetett a habokra.

A csónak egyszer csak megállapodott.

– Itt kell lennie a kincsnek!... – mondotta Bonifác vonagló hangon. Meglátszott rajta, hogy abban a pillanatban nagy bizonytalanság nehezedett a szívére.

Ekkor fogta a hálót és eltökélten vetette a tengerbe. Gábor tágranyílt szemmel kísérte apja minden mozdulatát. Bonifác ide-oda evezett a csónakkal. Végre eleresztette az evezőlapátokat, a háló egyik végét fia markába nyomta, a másik végét pedig maga fogta meg.

Amikor felhúzták a hálót, néhány kagylónál meg csigánál nem volt egyéb benne. Gábor mondani akart valamit, de mikor meglátta, hogy apja újra a tengerbe vetette a hálót, elhallgatott. Másodszor is föl húzták, azonban a kincsnek se híre se hamva. Bonifác ekkor harmadszor is szerencsét próbált, de hasztalan.

– Az egész csak álom! – sóhajtott föl Bonifác leverten s arcán meglátszott a keserű csalódás. Majd pedig fogta az evező lapátot s a szárazföld felé kezdett evezni.

– Miért nem próbáljuk negyedszer is? Hátha mégis ráakadnánk – szólalt meg ekkor a fiú és azon volt, hogy bátorságra ösztönözze édesapját –, hiszen a kék madár is négyszer szállott le a habokra!...

– A kék madár? – mondotta keserű mosollyal Bonifác. – Tudod-e, hogy mi volt az a híres kék madár? Vasvarjú! Ez a szép kék madár tengeren túl, olasz földön tel. Tavasszal aztán erre vonul, észak felé, nyári hazájába.

Gábor azonban nem mondott le a reményről. Ő még mindig bízott a kék madárban. Amikor lepihentek, sehogysé bírt elaludni. Nyugtalanul hánykódott az ágyán. Folyton szegény édesanyja lebegett előtte.

Bizonyosan azért jött el hozzánk a múlt éjjel is, mert nincs nyugta a sírjában! Nagyon fájhat a szíve, hogy ennyire jutottunk! – mondogatta Gábor magában.

Aztán néhány pillanatig elszenderedett. Egyszer csak úgy rémlett neki, mintha az édesanyja hangját hallaná.

– Eredj, fiam, eredj!... Ráakadsz a kincsre...

Gábor hirtelen felszökött az ágyában. Tágranyílt szemmel nézett maga elé. Azt hitte, hogy édesanyja ott áll az ágya előtt. De csalódott. Nem látott senkit. Csupán az apja nehéz lélegzetét hallotta. Mélyen aludt.

Ekkor elszántan leugrott az ágyról, hirtelen felöltözködött és lassan, lábujjhegyen lépett a konyhába. Visszafojtott lélegzettel nyitotta ki az ajtót. Nem akarta, hogy az apja fölébredjen. Attól tartott, útját állja, és nem ereszti el éjnek idején a tengerre.

Amikor künn volt a szabadban, hirtelen félelem szállta meg. Fekete volt az éjszaka és fekete a tenger. Sehol egy csillagfény. Sehol egy mécsvilág. Olyan csöndes volt az egész világ, mintha kihalt volna az élet. Csupán a tenger susogása hallatszott föl a sziklás partról, mint valami hosszantartó mély sóhajtás.

Gábor azonban nem ingadozott. Édesanyja jutott az eszébe és eltökélten sietett a kis öböl irányába, ahol a csónakjuk vesztegelt.

Hogy benn volt a csónakban és futó pillantást vetett a nyílt tenger felé, reszkető fény villant fel a szigetek fölött. Gábor azonban ügyet sem vetett rá, hanem nagy sietve vonogatta a vasmacska kötelét. A hálót otthon hagyta. Gondolta, hogy a vasmacskával könnyebben boldogulhat.

Amikor eltaszította a csónakot a parttól s az evezőket a tengerbe eresztette, az égnek emelte szemét és anyjához fohászkodott:

– Drága, jó anyám, légy velem!... – rebesgette halkan.

Abban a percben valami fényes tárgy hasította át a sötét levegőt és neki vette magát a tengernek.

Gábor megdöbbenve hanyatlott a csónak fenekére.

– A kék madár!... – suttogta reszkető hangon, szinte hüledezve, mire nagynehezen föltápászkodott.

És csakugyan az volt, a kék madár!

Ott keringélt a sötét habok fölött, káprázatos fényt árasztva, tüzes karikákat rajzolva a sötét levegőben.

Gábor azt sem tudta, hogy hányadán van, amikor lassankint föleszmélve, szemébe ötlött a tündöklő madár. Hát még mekkorát bámult, amikor azt látta, hogy a madár egyszer csak lecsap a vízre, de kiszáradva ismét a magasba száll. Egy darabig a feje fölött lebeg, azután nyílsebesen neki veszi magát a szárazföldnek és belevész a sötét éjszakába.

Gábor meredt szemmel, elakadt lélegzettel kísérte a madár szárnyalását. Csak amikor eltűnt, csak akkor vette észre, hogy a titokzatos madár otthagya nyomát a tenger sötét vizén. Fényes karika ragyogott azon a helyen, ahol kevéssel azelőtt a madár lepihent.

– Bizonyosan ott fekszik a kincs!... – suttogta magában ekkor, miközben a szíve hevesen dobogott a nagy ámulattól.

Gábor rögtön a fényes karika felé evezett. Annyira izgatott, annyira zavart volt, hogy észre sem vette a tüzes barázdát, amit a villám szántott koronkint a keleti égbolton. De még azt sem, hogy a tenger sötét habja egyre jobban áradt, dagadt és nyugtalanul hánykolódott a medrében. A csónakja is erősen himbálózott, de neki ez sem tűnt föl, mert az ő feje is kóválygott és néha már úgy rémlett neki, mintha esztét vesztené volna.

Csak akkor tért magához, mikor az ég egyszer csak megrendült és akkora dörögés következett utána, hogy szinte belérendült a világ.

Épp akkor vonogatta Gábor a vasmacskát s annyira megijedt, hogy kis híja volt, hogy nem ejtette ki kezéből a kötelet. De csakhamar nekibátorodott s tovább húzta, húzta fölfelé – a kincset. Legalább úgy vélte Gábor! Igen nehéznek tetszett neki a vasmacska.

– Bizonyosan valamelyik kőedény akadt beléje!... – gondolta magában.

Azonban a szörnyű vendég nem igen késett. Eszeveszetten nyargalt végig a háborgó habokon és rémséges hangjával bekiáltotta a sötét éjszakát. A vihar kitört és a nekivadult tenger zúgva vetette magát a sziklás partra, minden pillanatban azzal fenyegetve Gábort, hogy csónakját magával sodorja és irgalmatlanul odavágja a kiszögellő szirtek hátához.

A pokoli zsvíj közepette iszonyatos reccsenés hallatszott. Épp akkor emelte Gábor csónakjába a vasmacskát. De nem tudta, hogy mit tart a kezében. Mert a villám épp mellette sujtott le a tengerbe. A kápráztató fényre, meg a hatalmas dörögésre Gábor a vasmacskával együtt elhanyatlott és végig terült a csónak fenekén. Ekkor úgy tűnt föl neki, mintha gyöngé csengés ütötte volna meg a fülét...

– A kincs!... A sok arany!... – suttogta félig eszméletlenül, s azon iparkodott, hogy fölemelkedjék, de nem bírt. A rajtavalója beleakadt a vasmacskába.

Ugyanabban a pillanatban hatalmas kéz ragadta meg a karját. Gábornak elhűlt a vére, annyira megijedt. Majd kétségbeesett reszkető hangon kiáltotta:

– Segítség!... Végem van!...

– Ne félj, fiam... én vagyok... édesapád... – mondta valaki lihegő hangon, mély, szorongó lélegzettel.

A sötét alak, aki ugyanabban a percben a csónakban termett, csakugyan ő volt, a Gábor édesapja. A vihar bömbölő hangja riasztotta föl álmából s amikor azon vette magát észre, hogy a fia ágya üresen áll, rosszat sejtett és eszeveszetten rohant ki a tengerpartra. Épp akkor ért oda, mikor a csónak mellett lecsapott a villám. Ekkor látta, hogy mekkora veszedelemben forgott a fiú. Mentőövet kötött a derekára és elszántan vetette magát a tengerbe. A fia élete drágább volt a világ minden kincsénél, drágább, mint a tulajdon élete. Meg kellett tehát mentenie.

– A kincs, apám, a kincs?... A sok arany!... – mondotta Gábor, amint ráismert az apjára. Majd az apja karjába kapaszkodott és nagynehezen föltápáskodott.

Bonifác lehajolt, hogy a fia ruháját kiszabadítsa a vasmacska lába közül. Azonban ugyanakkor néhány aranypénz hullott a markába. Csak ekkor vette észre, hogy valami kemény tárgyba ütötte a kezét... A kincses kőedény volt, amit a múlt éjszaka látott álmában!...

Eközben a tenger kissé lecsöndesült, a tovaszálló, darabos felhők közül pedig nemsokára kidugta ábrázatát a hold és csodálkozva nézett le a tengernyi sok kincstre, amit Bonifác urm és Gábor fia görnyedezve cipeltek ki a csónakból. Ezen csodálkozott a hold még sok, sok éjszakán át, valamíg a kincses kőedények egytől-egyig föl nem kerültek a tenger fenekéről.

És most azon a helyen, ahol valamikor Bonifác uram alacsony kis kunyhója állott, illatos babérliget közepette, ékes virágágyak között, tündérszép kastély tornyai emelkednek a magas ég felé. Mintha minduntalan azt lesnék, mikor száll majd arra a kék madár, akinek képmása még most is ott ékeskedik a kastély homlokzatán.

Gábor vésette oda, ragyogó kék márványba. Ezzel akarta leróni hálóját a titokzatos madárnak, mert szentül azt hitte, hogyhogy az nem volt más, mint édesanyja lelke!

(1900/44-46. – *Gauss Viktor* néven)

¹időnként